

«BİR DÖNEMİN ANATOMİSİ : TÜRK SİNEMASI 1960-1977»

Giovanni SCOGNAMILLO

18 yılı kapsayan, yakın günlere kadar varan bir dönemdir ele alacağımız. Hedefimiz çok yakın bir tarihtir ve bu yüzden karşımıza çeşitli engeller, zorluklar çıkartmaktadır. Bir dönemin görünümünü tarafsız ve sağlıklı bir şekilde çizebilmek için önce bir «zaman aralığı» gereklidir. Yakın olay ve yapıtları gereğiyle değerlendirebilmek çoğu kez (bu olay ve yapıtların zamanın denetiminden, ölçüsünden henüz geçemediklerinden) olanaksızdır. Yine de, elimizden geldiği kadar, Türk sinemasının 18 yıllık bir tarihini, özet olarak, canlandırmayı denemek niyetindeyiz, böyle bir çalışmanın kusurlarını ve - varsa - sevaplarını peşinen kabul ederek.

1960-1977 dönemi bir devrimle başlıyor, çeşitli ve değişik siyasal olaylar, buhranlar, değişimlerle devam ediyor. Bir sanayi kolu, bir sanat, gitgide şekilleniyor, büyüyor, enflasyonist bir tutuma kayıyor; yeni türler ve mevsimlik «furyalar» doğuyor, yeni biçimsel aşamalar, konusal endişeler boy gösteriyor. Renkli sinema gelip yerleşiyor, geniş perde deney konusu oluyor, dış ülkelerle ilişkiler gelişiyor, Türk filimleri uluslararası yarışmalara katılıyor, ödüllendiriliyor, ihraç ediliyor.

Yıl 1960 : Nijat Özön'e göre yılın başlıca özellikleri Metin Erksan, Atif Yılmaz Batibeki, Memduh Ün ve Osman Seden gibi yönetmenlerin çalışmaları bir yana, «argolu, külhanbeyli, erkek tavırlı kadın kahramanlı filimler» in devamı, «Ayşecik dizisi ve çocuk kahramanlı filimler furyası», «yabancı film aktarmaları» ve «piyasa romanları uyarlamaları»dır. Sonraki yıllarda bunlara salon güldürüleri, polis filimleri, macera filimleri, dinsel filimler, her çeşit güldürüler, «western» ler ve sonunda «seks» filimleri izleyecektir.

1960 yılı, bir bakımdan, bir «başlangıç» yılıdır, geleceğin tohumlarını taşıdığı için. Ne ki, görünüşü pek «özel» değil, ya da öyle görünüyor. Yıl içinde bir «Gecelerin ötesi» (Metin Erksan), bir «Kırık çanaklar» (Memduh Ün), bir «Namus uğruna» (Osman Seden), bir «Suçlu» (Atif Yılmaz Batibeki) hatta bir «Kanlı firar» (Orhan Elmas) ile karşılaşırız. Ve bunlara başka çalışmalar ekleniyor, «Ateşten damla» (M.Ün), «Denize inen sokak» (Atilla Tokatlı), «Yangın var» (Lütfü Akad), «Şoför Nebahat» (M.Erksan) gibi.

Belirli tecimsel türler ağırlıklarını koruyorlar ve bunların arasında bazı «ilk» örnekler yer alıyor : Memduh Ün «Ayşecik» le ve onu izleyen Atif Yılmaz'ın «Ayşecik şeytan çekici» ile; Zeynep Değirmencioğlu'nu «çocuk yıldız» tahtına oturtuyor, uzun yıllar sürdürülecek ve bugün Gülşah Koçyiğit'e kadar varacak, Parla Şenol, İlker İnanoğlu, Menderes Utku'ları kapsayacak bir diziyi başlatıyorlar. Erksan'ın bir çevreye bağladığı «Şoför Nebahat» ına karşılık Hulki Saner «Aslan yavrusu» ile Leyla Sayar'dan yararlanıyor; Seden'in «Berduş» (1956) filminde dikkati çeken Cilâlî İbo (Feridun Karakaya) önceki yıllardaki maceralarına ek olarak «Cilâlî İbo ve Tophane gülü» ile «Cilâlî İbo'nun çilesi» nde görülüyor; Semih Evin «Dostluklar yaşadıkça» da Türk sinemasında ilk kez üç ayrı öyküden oluşan bir film yönetiyor, Ertem Göreç ise Orhan Elmas'ın bir senaryosundan ilk filmi olan «Kanlı sevda»yı yönetiyor.

1961 yılı Halit Refiğ'in ilk filmini, «Yasak aşk»ı sunuyor, Atif Yılmaz, Vedat Türkali'nin bir senaryosundan, başarılı ve sürükleyici bir polis güldürüsü olan «Allah cezanı versin Osman Bey»i, Memduh Ün ise yanlış bir yoruma oturtulan «Avare Mustafa»yı imza ediyorlar. Osman Seden kalıplaşmış konulara («Aşkdan da

üstün»; «İki aşk arasında») biçimciliğini katarken Atıf Yılmaz-Vedat Türkalı ikilisinin işbirliği «Dolandırıcılar şahı» ile sürdürülüyor. Bu ara varolan «furyalar» a «geçiş dönemi»nden kalanlar katılıyor, örneğin «Can Mustafa» ile Muharrem Gürses, «Kolsuz bebek» ile Münir Hayri Egeli vb... Ve piyasa romanlarından tutacak kahramanlar beyaz perdeye geçiyor, Nejat Saydam'ın Muazzez Tahsin Berkant'tan uyguladığı «Küçük hanımefendi» gibi.

Aynı yıl Refiğ'in ikinci filmi olan içtenlikli «Seviştığımız günler»i, Erksan'ın Steinbeck'ı anımsatan «Mahalle arkadaşları»nı da getiriyor.

1962'de Metin Erksan, «Sahte kumrular» ve «Çifte nikâh» gibi ısmarlama filimler bir yana, «Acı hayat» ve özellikle «Yılanların öcü» ile yeniden bir çıkış yapıyor, Akad ise-sonradan Ün'ün tamamlayacağı «Üç tekerlekli bisiklet»e başlıyor. Bu ara Nevzat Pense, John Steinbeck'ten uyarladığı, «İkimize bir dünya» ile ilgi çekiyor, Ertem Göreç «Rifat diye biri»nde profesyonelliğini sergiliyor, Tarık Dursun Kakinç «Aramıza kan girdi» ile ilk filmi yönetiyor, Amerikan kara sinemasının etkilerini sürdürerek.

Tecimsel sinemanın genel eğilimlerinde ise fazla bir değişiklik yoktur ve kentsoylu duygusal güldürüler gitgide önem kazanıyorlar, örneğin «Küçükhanımın şoförü», «Küçükhanımın kısmeti», «Küçükhanım Avrupa'da» (Nejat Saydam) ve «Küçük beyefendi» (Türker İnanoğlu) gibi.

1963'te bir olay kopuyor : Metin Erksan'ın yönettiği «Susuz yaz» Berlin Şenliğinde Türk sinemasına ilk uluslararası ödülünü kazandırıyor. Aynı yıl Halit Refiğ «Şafak bekçileri» ile jet pilotlarının evrenine eğiliyor, Seden ise-büyük bir rahatlıkla-türden türe geçiyor güldürüleri tercih ederek (Badem şekeri; Beni Osman öldürdü), Zeki Müren'i unutmuyor (Aşk hırsız), çocuklu (Bana anemi anlat) ve macera (Yaralı aslan) filimlerini de sürdürüyor.

Osman Seden'in, piyasanın kurallarına uygun tutumu; Ertem Göreç (Mark Twain'den «Ayşecik fakir prenses», Bedri Koraman'ın çizgi romanından «Cicican»), Memduh Ün (Bire on vardı; Çapkın kız), Lütfü Akad (Dişi kurt) ve Atıf Yılmaz'ın (Azrail'in habercisi; Yarın bizimdir; İki gemi yanyana) çalışmalarında da yer yer yansıyor.

Nevzat Pesen «İkimize bir dünya»dan sonra Maxwell Anderson'dan bir «Kötü tohum» çekiyor, Ülkü Erakalın «fotoroman» sinemasına «Çalınan aşk» gibi bir örnek ekliyor, Hulki Saner bir uyarılama ile (Helal olsun Ali abi) hasılat rekorları kırıyor, İlhan Engin özentili bir şekilde genç kuşağın bunalımlarına eğiliyor (Üç öfkeli genç) ve Ferit Ceylan, Yılmaz Güney'in bir senaryosundan, «İkisi de cesurdu» ile dikkati çekiyor.

Dış pazara çıkabilme endişesi ortak-yapımlarla belli oluyor, ister Almanlarla (Cehennemde buluşalım), ister Yunanlılarla (Kibarlar). Başka bir yöntemi, yapımcı Turgut Demirağ uyguluyor, yabancı yönetmenli, yabancı oyunculu «Yabancı kız» ile.

1964'te 21 yaşındaki Feyzi Tuna ilk filmi olan «Aşka susayanlar» ile sinemaya giriyor, aynı kuşaktan olan Tunç Başaran da öyle (Hayat kavgası; Kara Memed). «Denize inen sokak»ın tecimsel başarısızlığından sonra Atilla Tokatlı ikinci ve son filmi çekiyor, bir güldürüyü seçerek (Gel barışalım). Ne ki, güldürüye damgasını basan Aram Gülyüz (Abidik gubidik) ve Hulki Saner (Turist Ömer) oluyor. Duygusal güldürüyü Ün de sürdürüyor oysa oyun uyarlaması (Ağaçlar ayakta ölüyor) ve polis filminde (Kannun karşısında) daha başarılı oluyor. Her türün adamı Osman Seden'e karşın Nevzat Pesen ilginç bir «Ahtapotun kolları» veriyor, Orhan Elmas «Duvarların ötesi» ile yeniden yüze çıkıyor.

Yılın en çok sözü edilen filmi, işçi ve grev sorunlarını ilk kez Türk sinemasında ele alan, Ertem Göreç'in «Karanlıkta uyananlar» oluyor, Göreç tutumunu «Kızgın delikanlı» ile sürdürüyor. Bir epik sinema deneyini (Keşanlı Ali destanı) imzalayan Atif Yılmaz «Erkek Ali» ile köye dönüyor ve «Kalbe vuran düşmanla» soyut bir aşk öyküsüne karışıyor. Halit Refiğ yıl içinde en başarılı üç yapıtını veriyor (Gurbet kuşları; İstanbulun kızları; Şehrazat), Erksan ise, Zeki Müren'li bir maceradan sonra (İstanbul kaldırımları), kendine özgü kahramanları «Suçlular aramızda» da çarpıştırıyor.

Bu ara Orhan Aksoy «Vurun kahpeye» nin ikinci çevirimini deniyor, Turgut Demirağ bir «Aşk ve kin» ve Albay Nüsret Eraslan'la birlikte üstün yapım niteliklerine yakın bir «Çanak kale aslanları»nı çekiyor. Çocuklar için bir filim çevriliyor 1963'te: Dr.Nurhan Şener ile Tarık Dursun Kakıncı'nın işbirliğinden doğan «Ayde-

de'ye gidelim)... Ümit Utku'nun «Fabrikanın şoförü» «Anadoluda görülmemiş bir ilgi görüyor.. Ve Yılmaz Güney adlı bir oyuncu 14 filmle bir mitosun temellerini atıyor.

1965'te film sayısı 178'den 214'e çıkıyor, çeşitli ve değişik deneyler birbirini izliyor: İlhan Engin siyasal filmi deniyor (Artık düşman değiliz), tiyatrocü Haldun Dormen iki filmle sinemadaki macerasını başlayıp sonuçlandırıyor (Bozuk düzen; Güzel bir gün için). Kemal İnci köy gerçeklerine eğilmek eğilimini gösteriyor (Başlık) ve «yeni kuşak» sesini duyuruyor: Feyzi Tuna «Yasak sokaklar», Erdoğan Tokatlı «Son kuşlar» ve Tunç Başaran «Mur-taza» ile.

Yılın olaylarından biri Duygu Sağıroğlu'nun, sansürce yasaklanan, ilk filmi «Bitmeyen yol» oluyor. Sağıroğlu aynı yıl «Ben öldükçe yaşarım»ı da yönetiyor. 1965'te senaryo yazarı Vedat Türkalı kameranın arkasına geçiyor, «Sokakta kan vardı» ile. Yazar Cengiz Tuncer soyut sinemayı deniyor (Sevmek seni) ve Metin Erksan ünlü bir «lânetli» film imza ediyor; «Sevmek zamanı»... Halit Refiğ yıl içinde dört film yönetiyor, bunlardan «Haremde dört kadın» la o güne kadar çevrilen en başarılı çağ filmi veriyor, «Kırık hayatlar» ile klasik bir romanı çağdaşlaştırıyor.

Atıf Yılmaz ağalık sorunundan (Muradın türküsü) gerilim filmine (Sayılı dakikalar) geçerken Memduh Ün şiddet gösterilerini tercih ediyor (Namusum için; Yıldız tepe).

Ve Türk sineması özel bir türe ağırlık veriyor, dinsel sinemaya çoğunlukla küçük yapımlarla (Cennet fedailer; Hak yolunda Hazreti Yahya; Hazreti Eyüb'ün sabrı; Hazreti Yusuf'un hayatı; Vey-sel Garani; Yahya Peygamber).

1966 yılı buhranlı, tartışmalı ve aynı zamanda hareketli bir yıldır: Lütfi Akad'ın ikinci dönemini müjdeleyen «Hudutların kanunu» bu yıl çekiliyor, sansür tarafından yasaklanıyor ve ancak ertesi yıl gösterilebiliyor; Metin Erksan Kartaca Film Şenliğine katılıyor iki filmle (Sevmek zamanı; Yılanların öcü), «Ölmeyen aşk»ı çekiyor. Sinema öğrenimini Fransa'da yapmış olan Alp Zeki Heper ilk filmi yönetiyor. Bunuel ve gerçeküstücü akımının ağır etkilerini taşıyan «Soluk gecenin aşk hikâyeleri» in gösterilmesi sansürce önleniyor; Atıf Yılmaz'ın «Ah güzel İstanbul»u İtalya'da Bordighera Şenliğinde özel bir ödül alıyor, yönetmen ise biri pet-

rol sorununu (Toprağın kanı), diğer ikisi köy yaşamını ele alan (Pembe kadın; Ölüm tarlası) üç ilginç yapıt veriyor.

İki devreli bir film çevriliyor 1966'da: konfeksiyon sinemasından bir an kurtulup, Zeki Müren-Türkân Şoray'lı fantazilerinden uzaklaşıp Reşat Nuri Güntekin'in «Çalikuşu»nu büyük bir dikkatle işleyen Osman Seden tarafından...Memduh Ün, Bond taklitleri (Altın çocuk) ve arap melodramları (Fakir çocuklar) verirken Ertem Eğilmez bir Kamelyalı kadın-Tatlı hayat karması olan «Ben bir sokak kadınıyım» ile Muhsin Ertuğrul'dan sonra unutulmuş «Bir millet uyanıyor»u yönetiyor; Süreyya Duru «Malkoçoğlu» ile bir dizinin ilk örneğini veriyor, Duygu Sağıroğlu antik eşya kaçakçılığından (Kanlı mezar) simgesel bir aşk öyküsüne (Nuhun gemisi) geçiyor, Ertem Göreç ise, «Kanun benim» bir yana, Yılmaz Güney-Hülya Koçyiğit ikilisini «Yiğit yaralı olur» da bir araya getiriyor. Ve «karakolda ayna var» ile Halit Refiğ piyasasının en geçerli türünü hicvediyor.

1967, duraklamalı bir yıldır, furyalar yaratıyor, eski defterler karıştırıyor, az sayıda birkaç özgün yapıt da sergiliyor. Akad; Türkân Şoray'ı «Ana» da kullanıyor, «Kızılırmak Karakoyun» ile başarılı bir yapıt ekliyor ikinci dönemine. Memduh Ün «Zilli Nazife» adı altında «Avare Mustafa»yı tekrarlarlarken «Yaprak dökümü» ile eski başarılarına ulaşabilmek niyetini tanıklıyor.

İkinci çevirimler tutkusuna Turgut Demirağ da katılıyor (bu kez renkli çevrilen) «Bir dağ masalı» ile. Orhan Aksoy ise ilerde uzmanı olacağı renkli melodramlara «Samanyolu» ile bir örnek veriyor, Fevzi Tuna iki uyarlamadan biçimi sağlam, anlatımı akıcı iki film çıkartıyor (Devlerin intikamı; Silahları ellerinde öldüler). Bir ara 1001 gece masallarına eğilen (Harun Reşid'in gözdesi) Atıf Yılmaz, «Kozanoğlu» ile tarihsel bir araştırma deniyor. Duygu Sağıroğlu «Kuduz Recep»i, Mehmet Dinler «Sinekli bakkal»ı veriyorlar. Halit Refiğ ise «Kız kolunda damga var» ile bir ikili kuruyor.

1968'de yapımda az bir düşme belli oluyor, konu sıkıntısı uç noktaya vardığından ikinci çevirimler çoğalıyor, örneğin:

—«Dağları bekleyen kız» (Sürayya Duru), «Ezo gelin» (Orhan Elmas), «Funda» (Mehmet Dinler), «İlk ve son» (Memduh Ün), «Kadın severse» (Ülkü Erakalın), «Kanun namına» (Aram Gül-

yüz), «Nilgün» (Ertem Eğilmez), «Parmaksız Salih» (Turgut Demirağ) vb.

Aynı konuların değişik yönetmenler tarafından ele alındığı da görülüyor: Ertem Göreç'in «Şeyh Ahmed» i ve Hüsnü Cantürk'ün «Çöl kartalı», Ertem Eğilmez'in «İngiliz Kemal»i ve Osman Seden'in «İngiliz Kemal'in oğlu», Çetin İnanç'ın «Kızıl Maske» si ve Tolgay Ziyal'ın «Kızıl Maske» si gibi. Bu ara Metin Erksan «Kuyu» yu çekiyor, Yılmaz Güney «Seyit Han» ile «Çirkin Kral» mitosundan kurtulabilmek için bir hamle yapıyor, Akad «Vesikalı yarım» da fahişe romantizmine yanaşiyor, Atif Yılmaz atraksiyonlu bir «Köroğlu» yu imza ediyor.

1969 yılı fazla bir özellik taşıyor, genel olarak, Ne ki Halit Refiğ tümü ile kişisel bir yapıt olan «Bir Türke gönül verdim» i çeviriyor. Metin Erksan iki ayrı öyküden oluşan «Yılın kadını değil» ile ilginç bir çalışma veriyor. Duygu Sağıroğlu «Vatan ve Namık Kemal» da düşündüklerini gerçekleştiremiyor. Lütfü Akad, Türkân Şoray'lı bir «Seninle ölmek istiyorum»a giriyor. Ve ikinci çevirimler bollaşıyor, ucuz yapımlarla «Western» boy gösteriyor.

1970'de renkli filim sayısı bir kat daha artıyor, 225 filmin 78'i renkli çekiliyor ve renk sorunu, yapım siyasetinin ölçüsünü saptıyor.

Yıl içinde Halit Refiğ, renkli ve Sinemaskop olarak, «Adsız cengâver»i yönetiyor, Sinemaskop perdeyi ve rengi Orhan Aksoy da kullanıyor «Kezban Roma'da» ile. Atif Yılmaz «Aşktan da üstün» de Zeki Müren'le çalışıyor, «Zeyno» da ise bir kez daha Yılmaz Güney-Hülya Koçyiğit ikilisini bir araya getiriyor, Ertem Göreç «Pamuk Prenses ve yedi cüceler» ile masal filimlerin furyasını açıyor. Bilge Olgaç, Kerim Korcan'ın «Linç»inden, kadınsız bir film çeviriyor. Ve iki genç yönetmen giriyor sinemaya, ikisi de yönetmen yardımcılığından gelme; Temel Gürsu (Dikkat kan aranıyor), Yücel Çakmaklı (Birleşen yollar).

Çetin İnanç'ın «Western» türünde «Çeko» filmi yılın en büyük hasılatı yapan filimlerden biri oluyor... Ve Yılmaz Güney «Umut» ile başyapıtlarından birini veriyor.

1971 yılı, özellikle Güney'in yılıdır, «Acı», «Ağıt», «Baba» ve «Umutsuzlar» ile. Akad «Anneler ve kızları», Atif Yılmaz «Yedi ko-

calı Hürmüz», Orhan Elmas «Kerem ile Aslı» yı veriyorlar, Halit Refiğ «Sevmek ve ölmek zamanı» ile çatışmalı bir aşk öyküsünü seçiyor. Memduh Ün, «Üç arkadaş» ın ikinci çevirimi ile kendini aşmaya çabalıyor.

Bu ara oyuncu Fikret Hakan ilk filmini yönetiyor (Sürgünden geliyorum) ve Semih Evin «Don Kişot» ile Cervantes'i Türk sinemasına getiriyor:

Yılın «favori» türü ise masal filmidir; «Alaeddinin lambası», «Altın Prens devler ülkesinde», «Ayşecik ve sihirli cüceler rüyalar ülkesinde», «Binbir gece masalları», «Keloğlan», «Keloğlan aramızda», «Keloğlan ve yedi cüceler», Saraylar meleği», «Sinderella kül kedisi» v.b. gibi.

1972 de Türk sineması 298 filmle bir rekor kırıyor ve bu 298 film arasında yeni atılımlar, yeni deneyler eksik olmuyor. Türkân Şoray ilk yönetmenlik sınavını veriyor «Dönüş» ile. Ertem Eğilmez «Sev kardeşim» ile bunca yıl sonra bir çıkış yapıyor, Nejat Saydam «Vukuat var» da ölçülü bir çalışma imzalıyor, Yılmaz Duru «Kara Doğan» ile ilgi çekiyor, Duygu Sağıroğlu ise klasik bir «Leyla ile Mecnun» la kanlı bir «Namus» yönetiyor.

Atif Yılmaz üç değişik türde üç tutarlı film verirken (Cemo; Köle; Zulüm) Halit Refiğ hareketli bir «Çöl kartalı» ve içtenlikli bir «Fatma bacı» ile değişik boyutlar inceliyor. Akad, «Yaralı kurt» tan başka, «Gökçe çiçek» ve «Irmak» gibi iki önemli yapıt veriyor.

Ne ki tecimsel sinema, dar bütçeli yapımlarla, seks-macera türünü seçiyor: «Akrep Mustafa», «Don Juan 72», «Atmaca Mehmet», «Fosforlu melek», «Bitirim Kemal», «Katerina 72», «Fırtına Kemal», «Kırbaçlı yosma», «Şehvet» v.b.

1973 yılı yakında patlayacak olan bunalımın yankılarını verir gibi oluyor. Lütfü Akad «Gelin» ve «Düğün» ile ünlü üçlüsünün ilk iki bölümünü veriyor. Atif Yılmaz bir «Kambur», Memduh Ün bir «Toprak ana» imzalıyorlar. Ertem Eğilmez «Canım kardeşim» ve «Yalancı yarım» le günün adamı oluyor, Safa Önal en tutarlı çalışması olan «Umut dünyası»nı ortaya koyuyor, Zeki Öktem «Bir demet menekşe» ve Feyzi Tuna «Kızgın toprak» gibi başarılı filmler veriyorlar.

1974'te film sayısı 189'a iniyor. 1974 tümü ile ilginç bir yıl... Yılmaz Güney «Arkadaş»la bir sinema olayını yaratıyor. Bunu,

Atif Yılmaz'ın tamamladığı, «Zavallılar» ile perçinleştiriyor. Lütfü Akad, «Esir hayat» bir yana, «Diyet» ile üçlüsünü tamamlıyor, Metin Erksan bir uyarılama ile korku sinemasını deniyor (Şeytan), Halit Refiğ «Vurun kahpeye» nin üçüncü çevirimini kişisel bir açıdan yorumluyor, Atif Yılmaz töresel bir «Kuma» ile grotesk bir «Salako» veriyor. «Oh olsun» ile Ertem Eğilmez yeni kuşak eleştirmenleri tarafından keşfediliyor, Ömer Kavur ilk filmi yönetiyor (Yatık Emine) ve yılların profesyoneli Süreyya Duru, Bekir Yıldız'la işbirliği ederek «Bedrana» ile uluslararası bir ödül kazanıyor.

Ve «Erkek dediğin böyle olur» adlı bir film yakında kopacak olan bir furyanın öncüsü oluyor.

Yıl 1975 : film sayısı 226. Başlıca sorunlar : TV'un etkisi ve «seks» filimleri.

TV'un küçük ekranı beyaz perdeye yeni kahramanlar getiriyor, «Tatlı cadı», «Kaygısızlar», «Pembe panter» ve «Kaynanalar» gibi. Buna karşın TV Halit Refiğ'e «Aşk-ı memnu»yu, Metin Erksan'a altı öykülük bir dizi ve Lütfü Akad'a Ömer Seyfettin'den dört kısa öykü çevirmek olanağını veriyor.

Yılmaz Güney'in «Endişe» sini Şerif Gören tamamlıyor. «İzin» Temel Günsu, «Bir gün mutlaka» ise Bilge Olgaç tarafından yönetiliyor ve Şerif Gören «Köprü» ile dikkat çekiyor. Memduh Ün, Yaşar Kemal'in «Ağrı dağı efsanesi» uyguluyor, Atif Yılmaz çağdaş bir Köroğlu olan «Deli Yusuf»u ve TV'un esintilerini taşıyan «İşte hayat» i yönetiyor. Ertem Eğilmez «Hababam sınıfı» ve «Hababam sınıfı sınıfta kaldı» ile hasılat rekorları kırıyor, Ergun Orbey «Bizim aile» de popülist bir sinema örneğini veriyor, Melih Gülgen ise «Cemil» de toplumcu bir polisi kahramanlaştırıyor. Ve Süreyya Duru-Bekir Yıldız ikilisi «Kara çarşafı gelin» ile yeniden kurulu-
yor, Vedat Türkali'nin katkısı ile.

Yıl 1976 : Türk sineması bunalımlı bir döneme giriyor, sansür sorunu, ağır yapımsal ve konusal sorunlarla. Buna rağmen Metin Erksan tümü ile kişisel bir «İntikam meleği - Kadın Hamlet» i çevirebiliyor. Atif Yılmaz «Mağlup edilmeyenlerde» siyasal sinemaya yaklaşmayı deniyor, Şerif Gören «Deprem» ve «İki arkadaş» ile direniyor, Türkân Şoray «Bodrum hakimi» ile yönetmenliğini sürdürüyor. Orhan Aksoy «Aile şerefi» ile melodramlardan kurtulmak isteğini belirtiyor ve Ertem Eğilmez «Hababam sı-

nı uyanıyor» ile tekrara düşüyor. Bu ara iki oyuncu da kamerasının arkasına geçiyor: Cüneyt Arkın (Şahin; Tek başına) ve Kartal Tibet (Tosun Paşa).

Yıl 1977 : buhran uç noktaya varıyor ve film sayısı 160'a düşüyor. Yine de birkaç ilginç ve doyurucu yapıt eksik olmuyor, Atıf Yılmaz «Selvi boylum al yazmalım» ı çeviriyor, Aytmatov'dan. Süreyya Duru «Güneşli bataklık» ı. Ne ki yılın favorileri iki genç yönetmen oluyor, Yavuz Özkan (Maden) ve ilk filmi veren Korhan Yurtsever (Fıratın cinleri). Yılın en çok sözü edilen filmi de, Tunç Okan'ın, daha önce çeşitli uluslararası şenliklerde ödüller kazanan ve İsveçte çekilen, «Otobüs» oluyor.

18 yıllık bir dönem şimdilik böylece kapanıyor. Sonuca varabilmemiz olanaksızdır kuşkusuz. Biz sadece yakın bir tarihin özeti ni çizmekle yetindik. İlerki yıllara, ilerki aşamalara bir «referans» olmak üzere.